

ECONOMIA SOCIALĂ UN PAS SPRE CREATIVITATE

Daniela Vîrjan ^[1]

Rezumat

Economia socială oferă oamenilor posibilitatea de a-și pune mintea la contribuție și a da frâu imaginației și creativității pentru a crea bunuri și servicii necesare satisfacerii nevoilor reale ale colectivității. Economia socială vine în sprijinul celor care economia clasică nu le mai oferă nicio șansă pentru a-și putea câștiga existența și în acest sens aceștia se străduiesc să producă un bun sau să ofere un serviciu astfel încât să contribuie la buna desfășurare a activității economico-sociale și nu în ultimul rând la asigurarea bunăstării individuale. Un proverb românesc spune - buturuga mică răstoarnă carul mare, în acest sens economia socială va ajunge să ofere șanse tuturor oamenilor care vor să se implice în promovarea și dezvoltarea acesteia și astfel să satisfacă nevoile indivizilor la un nivel cât mai ridicat.

Cuvinte cheie: *conomie socială, creativitate, solidaritate socială, coeziune socială*

1. Ce este economia socială?

Economia socială (ES) sau economia solidară sau al treilea sector s-a dezvoltat din nevoia de a găsi soluții noi în rezolvarea unor probleme sociale, economice și de altă natură și pentru a satisface nevoile membrilor comunității care sunt insuficient acoperite de sectorul public sau de sectorul privat. Principiul care stă la baza ES este principiul responsabilității și solidarității sociale spre deosebire de sectorul public care urmărește asigurarea unei bunăstări colective pe principiul egalității colective, iar sectorul privat urmărește să-și maximizeze profitul pe principiul eficienței economice. Cele trei sectoare au la bază principii diferite, dar activitățile și bunurile

[1] Conf.univ.dr. la Academia de Studii Economice, Facultatea Economie Teoretică și Aplicată, Departamentul de Economie și Politici Economice, Str. Piața Romană, nr.6, cod poștal 010374, telef.+4021.319.19.00/int.293, daniela_virjan@yahoo.com

furnizate de către cele trei sectoare sunt destinate oamenilor și comunității în sens general.

Dacă vorbim de eficiență, această caracteristică ar trebui obținută în cele trei sectoare pentru că eficiență înseamnă satisfacerea unor nevoi nelimitate ținând cont de faptul că resursele sunt limitate. Eficiența presupune maximizarea rezultatelor cu eforturi cât mai mici sau minimizarea eforturilor pentru a obține rezultate cât mai mari. ES nu trebuie să facă abatere de la principiul eficienței economice, trebuie să pună în balanță resurse pe care le are la dispoziție și modul cum resurse sunt repartizate către acele categorii care sunt la un moment dat în anumite situații critice (persoane care își pierd locul de muncă și numai reușesc să se reintegreze pe piața muncii, categorii dezavantajate pe piața muncii, stigmatizate, vulnerabile, persoane cu anumite dizabilități fizice sau mentale etc.).

Credem că într-o lume plină de invidie, egoism, o luptă continuă și acerbă pentru interesele individuale, oamenii nu sunt mai fericiți, ci dimpotrivă sentimentul de neîmplinire capătă dimensiuni din ce în ce mai mari. Implicarea într-o acțiune voluntară, de întrajutorare a celor care la un moment dat sunt mai vulnerabili, din diferite motive, și care uneori nu depinde de persoana lor, este un sentiment extraordinar care nu poate fi explicat prin cuvinte ci doar trăit prin participarea directă în acte și fapte sociale în folosul comunității.

Economia socială poate fi o continuare a politicii ocupării, oferind locuri de muncă tuturor celor care sunt descurajați și care poate au renunțat să-și mai caute un loc de muncă. Economia socială creează locuri de muncă pentru persoane cu dizabilități, pentru cei excluși și marginalizați social, celor care nu au o locuință, celor care nu au nici o pregătire profesională, familiilor monoparentale, romilor care sunt stigmatizați și nu reușesc să-și găsească un loc de muncă, tinerilor absolvenți care intră cu stângul pe piața muncii devenind șomeri, și tuturor celor care sunt interesați de valorile economiei sociale.

Excluziunea socială poate fi conceptualizată drept o insuficiență a următoarelor patru sisteme: sistemul democratic și legal care promovează integrarea civică; piața muncii, care promovează integrarea economică; sistemul bunăstării, care promovează integrarea socială; sistemul familiei și comunității, care promovează integrarea interpersonală (Manole, 2012, p.114). Contextul economico-social actual, influențat de criză, globalizare și schimbări structurale, presupune nevoia de reformă care să atenueze, pe de o parte,

rigiditatea instituțională și legislativă ce domină relațiile de muncă, iar, pe de altă parte, problemele cu care se confruntă sistemele de protecție socială (Trașcă, 2013, p.67).

ES pe lângă latura socială cuprinde și o latură economică care presupune un proces complex de producere de bunuri și servicii și de comercializare a acestora pe o piață liberă și nu neapărat specifică. În aceste condiții bunurile furnizate de ES trebuie să fie competitive, iar pentru a obține rezultate bune, întreprinderile sociale trebuie să își facă simțită prezența pe piață, să fie vizibile prin acțiunile pe care le întreprind sau produsele pe care le produc și să investească în publicitate și în politica de marketing pentru promovarea și comercializarea acestora.

Înțelegerea corectă a ES este absolut necesară pentru că, foarte mulți actori ai economiei nu au auzit de economie socială și în acest sens nu au nici inițiative în vederea sprijinirii și dezvoltării acesteia. ES a făcut un pas important odată cu intrarea în vigoare a legii nr. 219/2015, lege care reglementează domeniul economiei sociale, stabilește măsuri de promovare și de sprijin pentru anumite categorii și grupuri sociale, contribuind la dezvoltarea comunității locale, crearea de locuri de muncă și implicarea persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile.

Misiunea ES este de a populariza, informa și educa populația în spiritul solidarității și al voluntariatului pentru o înțelegere mai bună a nevoilor comunității. Principiile de bază în prima fază ar trebui să fie cooperarea și coordonare între instituții, ministere și administrații pentru armonizare și coerență între nivelul național și local. Nu trebuie să excludem posibilitatea unui parteneriat public-privat-întreprindere socială și invers.

Principalii actori ai economiei sociale din România sunt: ONG-urile, asociațiile și fundații, societăți mutuale sau casele de ajutor reciproc (CARS și CARP), cooperativele mutuale (de consum, de credit și agricole), întreprinderile sociale și alte forme care sunt mai puțin cunoscute.

Economia socială pune în prim plan grija față de individ și problemele sociale ale acestuia pe principiul solidarității și ajutorului reciproc. Promovarea și funcționarea entităților economiei sociale la un nivel susținut, ar putea produce bunăstare economică și socială și unor categorii defavorizate ale populației și al cărui număr a crescut destul de mult mai ales în perioada de criză. De ce economia socială? Pentru că

economia socială urmărește dezvoltarea economică și socială a unei comunități și al cărui scop principal este asigurarea bunăstării colective și în special a celor care sunt descurajați pe piața muncii datorită unor situații nefavorabile.

2. De ce economia socială este un pas spre creativitate?

Creativitatea este catalizatorul dezvoltării economice, sociale și educaționale. Creativitatea nu este o activitate separată de cunoaștere, a fi creativ înseamnă a învăța, a cerceta, a te pune la curent cu noile informații, a cunoaște și a recunoaște ceea ce fac alții, deci cunoașterea însăși trebuie să devină creatoare(dex). În sistemul educațional românesc se acumulează o serie de cunoștințe, dar nu știm cum să facem ca acele cunoștințe să capete contur în sens practic, pragmatic și concret. Sistemul educațional nu stimulează gândirea, creativitate și nu premiază ideile originale, ci premiază reproducerea exactă a cunoștințelor.

Pentru creativitate sunt necesare câteva condiții: educația este extrem de importantă dar trebuie să aplicăm în mod creativ tot ceea ce învățăm; să dobândim cunoștințele necesare într-un anumit domeniu de activitate sau cunoștințe complementare și nu în ultimul rând să fim originali. Creativitatea este individuală, individul este cheia, este uzina pentru că își poate promova propria creativitate prin produsul pe care îl realizează. Produsul poate fi un obiect, un lucru sau un serviciu, și pentru că indivizii sunt diferiți și rezultatele sunt diferite. De exemplu un chirurg care operează pe creier, pentru el fiecare operație reușită este un act de creație pentru că la fiecare individ situația este diferită și trebuie să găsească soluții imediate pentru fiecare pacient în parte (așa cum a declarat într-un interviu academicianul - Leon Dănăilă, medic specialist neurochirurg).

Criza actuală este o criză a identității umane. Am uitat cine suntem și ce alegem să fim cu adevărat. Toate evenimentele pe care le-am trăit în ultimele decenii ne-au convins că dacă nu suntem creativi, inventivi și flexibili la tot ceea ce se schimbă pe piață, societatea nu progresează, ci dimpotrivă se afundă și mai mult în abis și neajunsuri.

Economia socială este o acțiune privată, voluntară și solidară care încurajează creativitatea și originalitatea pentru a asigura profitabilitatea și continuitatea acțiunilor și activităților pe care le întreprinde.

Întreprinderile economiei sociale sunt într-o competiție cu întreprinderile economiei reale și acestea pentru a putea supraviețui trebuie să creeze și să producă un produs astfel încât să facă față concurenței de pe piața reală. Întreprinderile de economie socială produc bunuri originale, unicat având un mare grad de creativitate. Economia socială este o economie creativă pentru că promovează și încurajează libera inițiativă, imaginația și originalitatea. Economia socială poate deveni una din soluțiile inovatoare și creative care pot contribui la abordarea mai umană a problemelor economice, îmbinând libertatea pieței cu responsabilitate socială în folosul întregii colectivități.

3. Exemple de bune practici din economia socială care pun accent pe creativitate

Asociația pentru Inițiative Durabile-Alternative a promovat proiectul Creativity Group cu scopul de a stimula gândirea creativă (business games, teatru de improvizație, light painting, pictură, crearea de filme și multe altele metode). Proiectul se desfășoară prin ateliere săptămânale pentru dezvoltarea creativității și se derulează în Cluj-Napoca și București. Scopul proiectului este de a dezvolta potențialul creativ, de a antrena gândirea creativă și de a stimula participanții să-și asume riscul de a fi creativi. Bucureștiul se află pe locul 18 în Uniunea Europeană cu una dintre cele mai mari concentrări de profesioniști din domeniul industriilor creative (Ispas, 2013).

Fundația Căminul Felix, Oradea, județul Bihor. Fundația cuprinde 16 case de tip familial, în fiecare casă sunt ocrotiți câte 12 copii abandonați. Fundația are o întreprindere socială Acțiunea Felix cu misiunea de a produce resurse pentru copii aflați în îngrijire. Au fost dezvoltate: ferma de vaci, un centru de croitorie și creație, un motel agro-turistic și un ansamblu de ateliere cu profil auto și de tâmplărie.

Asociația Casa de copii Sfânta Maria oferă servicii comunității în scopul ocrotirii, creșterii și educării copiilor cu părinți decedați, abandonați sau care provin din familii dezorganizate. În anul 2004, Asociația a pus bazele unei societăți comerciale, numită sugestiv „Bucuria copiilor”. La început au realizat icoane pictate pe lemn, apoi s-au implicat în diferite proiecte finanțate din străinătate și au putut achiziționa utilaje necesare pentru dotarea atelierelor de tâmplărie de lemn și policlorură de vinil. Pe lângă atelier mai au și un centru de fotocopiere și un magazin.

Elementul inovator al inițiativei de ES constă în faptul că tinerii au posibilitatea să învețe în mod practic o meserie, să înțeleagă ce înseamnă responsabilitatea și să deprindă abilitățile necesare pentru a se integra într-o echipă de lucru.

Organizați Umanitară Concordia, are ca obiectiv recuperarea și reintegrarea socială, școlară și familială a copiilor și tinerilor care provin din familiile defavorizate social sau care nu au un adăpost. În anul 2012, ocrotea peste 400 de copii și tineri, administrate în București, Ploiești și Aricești, județul Prahova.

În 2011, organizația a inaugurat Brutăria Concordia, care produce pentru vânzare, diverse specialități de panificație și patiserie. Brutăria oferă posibilitatea formării profesionale, în meseriile de bucătar și patiser, diplomele sunt recunoscute atât în România cât și în UE. Aproximativ 43% dintre angajații brutăriei sunt tineri aflați în procesul de reintegrare socială și familială. Pe lângă hala de producție și sălile pentru cursuri, Brutăria Concordia are o moară, unde macină grâul și secara folosite în brutărie.

Fundația Dezvoltarea Popoarelor (FDP), are misiunea de a dezvolta oportunități socio-educative și de integrare profesională pentru persoane aflate în situație de risc social. FDP are sediul în București și trei filiale în țară (Arad, Cluj și Dâmbovița). La nivel comunitar, FDP contribuie la prevenirea abandonului școlar și la dezvoltarea inițiativelor de ES.

În anul 2012, a luat naștere SC Proiect Mozaic, fabrica are 300 metri pătrați, este configurată pentru o capacitate de producție de 4500 mp de mozaic pe lună și are în dotare utilaje performante. Oferta disponibilă: mozaic de import, realizarea de tablouri tip frescă, inclusiv pe bază de comandă, activități de asamblare pentru diferite produse, confecționare unor articole din hârtie precum și activități de fotocopiere și pregătire a documentelor.

Asociația de Asistență Socială Comunitară Agape, furnizează servicii sociale specializate în vederea integrării optime pe plan social, educațional, profesional și spiritual. Asociația are un atelier handmade „Beauty from Ashes”, singurul partener fiind Romanian Orphan Ministries, cu sediul în SUA și care comercializează produsele pe piețele din străinătate.

În atelier sunt confecționate accesorii pentru păr, broșe și alte bijuterii. Produsele obținute sunt unicat și exprimă talentul, pasiunea și sensibilitatea celor care lucrează la ele.

Fundația Umanitară HAND-ROM, este o organizație nonguvernamentală acreditată ca furnizor de servicii sociale, școlarizarea copiilor cu cerințe educaționale speciale, abilitare-reabilitare și consiliere în vederea integrării sociale.

În anul 2009 fundația înființează un atelier unde sunt educați și învățați copii cu handicap. În atelier se execută operațiuni de legare și copertare a documentelor arhivate sau lucrărilor de licență ale studenților. Se produc diverse registre, carnete, albume foto și agende în formate speciale. Pe lângă serviciile și produsele de legătorie, lumânărit și serigrafie tinerii cu dizabilități realizează o serie de obiecte decorative și de artizanat, cu care participă la o serie de evenimente culturale.

Întreprinderea socială Valea Barcăului – Sănătate Dulce. Produsele marca Sănătate Dulce sunt sănătoase, naturale și vin direct de la micii producători de la poalele Munților Apuseni. În cadrul întreprinderii sociale se procesează și ambalează produse apicole și fructe uscate: miere de salcâm, de tei, nucă și propolis, cu polen și propolis, cu anason, miere cremă cu scorțișoară, miere cremă de chimen, miere cremă de cafea, polen și prune uscate cu nucă.

Vânzarea produselor se face prin mai multe canale de distribuție: în magazine de desfacere, la târguri și în mediul online. Jumătate din profit este investit în burse de școlarizare pentru prevenirea abandonului școlar.

Asociația ViitorPlus au inițiat proiectul RECICLETA care îmbină trei direcții: dezvoltare economică, echitate socială și mediul înconjurător. Recicleta angajează persoane care trăiesc din venituri foarte mici, au dificultăți în găsirea unui loc de muncă și sunt în risc de abandon familial pentru că nu pot asigura familiei nevoile de bază pentru un trai decent.

Întreprinderea socială funcționează din 2009, în sectorul 1, București, iar clienții sunt persoane fizice și juridice, care generează cantități mici de deșeuri de hârtie (25-100 kg) și care nu dispun de un spațiu de depozitare. Colectarea se face cu ajutorul unei cargo-biciclete, mijloc de transport care nu produce gaze cu efect de seră.

Asociația Casa de Ajutor Reciproc a Pensionarilor - OMENIA, București sprijină persoanele de vârstă a treia cu venituri mici și foarte mici, aflate în situații de risc social. Scopul este întrajutorarea și susținerea reciprocă a membrilor, pensionarilor la limită de vârstă, pe caz de boală, pentru incapacitate de muncă sau cu handicap.

Este o rețea de sprijin a membrilor pe principiul reciprocității. Fiecare membru are obligația de a contribui lunar cu suma de 3 lei. În baza carnetului de membru, se poate accesa o gamă largă de produse și servicii, la prețuri mici sau chiar gratuit. Funcționează din 1952, iar din 1997 s-a transformat în ONG.

Alte entități de economie socială care creează bunuri și servicii în folosul comunității: Fundația Caritabilă „Orizonturi” Suceava; Fundația „Pentru voi” Tomis; Biocoop Sibiu; Federația Caritas a Diecezei Timișoara; Asociația „Touched” Romania, București; Societatea Cooperativă Meșteșugărească „Publiter”, București; Centru de Resurse pentru Inițiative Etice și Solidare, Timișoara etc.

Lista poate continua pentru că la nivelul anului 2010, economia socială din România includea un număr de peste 31 mii organizații, ce dețineau active imobilizate în valoare de aproximativ 10 miliarde lei, realizau venituri anuale de 7,7 miliarde lei și angajau un număr de peste 100 mii persoane, echivalentul a 1,7% din populația salariată și 1,1% din populația ocupată (Constantinescu, 2012, p. 9) (vezi Tabelul 1).

Tabelul 1. Indicatori ai organizațiilor de economie socială din România: 2010

2010	Nr. de organizații	Active imobilizate (mii lei)	Venituri (mii lei)	Angajați	Membri (mii)
Asociații și fundații	26,322	5,800,000	5,674,974	60,947	-
Cooperative, din care:	2,017	975,050	1,620,129	34,843	-
Cooperative meșteșugărești	857	592,123	749,972	25,109	30
Cooperative de consum	958	199,204	565,039	7,485	20
Cooperative de credit	75	115,723	185,118	2,003	-
Cooperative agricole	127	68,000	120,000	246	-
CAR, din care	2,983	3,142,642	426,263	4,801	3,237

CAR Pensionari	203	674,163	81,574	2,510	2,000
CAR Salariați	2,780	2,448,479	344,689	2,291	1,237
Total	31,322,000	9,917,788	7,721,366	100,591	-

Sursa: Atlasul Economiei Sociale , România 2012, Ștefan Constantinescu, IES, București, 2012, pag.9

4. Concluzii

Economia socială este o economie creativă pentru că produce bunuri și servicii cu un anumit grad de originalitate, produse unicat și orientate spre satisfacerea reală a nevoilor unei comunități. În cadrul întreprinderilor de economie socială creativitatea este o premisă care îi stimulează pe cei care sunt implicați în activitatea respectivă să găsească în permanență soluții noi pentru rezolvarea unor probleme urgente și foarte importante pentru viața unei comunități. Ei conștientizează responsabilitatea pe care o au și fac tot efortul pentru a fi solidari cu problemele unei colectivități din care și aceștia fac parte. A conștientiza că faci parte dintr-un întreg și că acțiunile individuale afectează întregul este o chestiune de unitate, solidaritate și de apartenență.

Economia socială este o economie creativă pentru că promovează și încurajează libera inițiativă, imaginația și originalitatea. Economia socială poate deveni una din soluțiile inovatoare și creative care pot contribui la ieșirea din criza actuală, deoarece abordarea mai umană a problemelor economice va trezi un simț al responsabilității și al implicării fiecăruia dintre noi în procesul economic, social, cultural și politic care va pune în funcțiune pe principiul libertății și solidarității un nou mecanism de funcționare și organizare a societății.

Bibliografie

1. Constantin Ș., *Atlasul Economiei Sociale*, IES, București, 2012.
2. Ispas M., *Educația în spiritul creativității*, articol disponibil online la adresa www.cariereonline/articol/creativitate.

3. Manole A.M., *Coeziunea socială – o analiză post-criză*, articol publicat în Revista Economie teoretică și aplicativă, Vol XIX (2012), No 11(576), pp. 111-118.

4. S. Stănescu, R.Asiminei, O.Rusu, D.Vîrjan, Profit pentru oameni: raport de deschidere în cadrul proiectului. Modelul economiei sociale în România.

5. Trașcă D.L., Aceleanu M.I.și Sahlian D.,*Eficiența în plan teritorial a politicii de coeziune în România*, articol publicat în Revista Economie teoretică și aplicativă, Vol.XX(2013), no1(578), pp.64-74.

6. Vîrjan D., *Economie și politici sociale*, Editura ASE, București, 2005.

7. <http://www.nesst.org>

8. <http://www.societal.ro/comunitate/profit/soniabercuci>

9. <http://www.infocompanies.com/Fundatia-Caminul-Felix-Oradea>

10. <http://www.csfmaria.ro>

11. <http://www.fdpsr.ro>

12. <http://www.concordia.or.at/romania>

13. <http://www.handrom.ro>

14. <http://www.sanatate-dulce.ro/index.php>

15. <http://www.viitorplus.ro>

16. <http://www.carp-omenia.ro>

17. <http://profitpentruoameni.ro/wpcontent/uploads/2012/01/Raport-de-deschidere>